

Տ. ՍԻՓԱՆ ՎՐԴ. ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

ԳՀՃ

ԱՍՏԾՈ ՅԱՂՈՐԴԱԿՅՈՒԹՅՈՒՆԸ՝

ԻԲՐԵՎ ՄԱՐԳՈՒՆ «ԸՆԾԱ»

(Կառլ Ռանների տեսությունը)

1. Սույն հոդվածի նյութը Ի. դարի կաթոլիկ աստվածաբանության ռազմիրաներից մեկի՝ ազգությամբ գերմանացի Կառլ Ռանների (1904-1984 թթ.) աստվածաբանական սահմանումն է Աստծո՝ մարդուն (կամ մարդկությունը) «հաղորդակցվելու» (գերմ.՝ *Selbstmitteilung Gottes*) վերաբերյալ:

Ստորև փորձենք համառոտ անդրադառնալ «գերմանացի ճիզվիտի», ինչպես նրան անվանում էին աստվածաբանական շրջանակներում, Աստծո՝ մարդու հետ հաղորդակցվելու նկարագրին, դրա նախադրյալներին ու հետևանքներին: Մյուս կողմից՝ մեր նպատակն է ցույց տալ այն ծրագիրը, որն առավել խորությամբ է վերհանում Աստծո կողմից մարդուն ընծայված հաղորդակցության բացառիկ շնորհը. վերջինս նոր ներդրում է ժամանակակից աստվածաբանության ոլորտում: Սակայն պետք է հիշել նաև, որ սա մի համարձակ մոտեցում է՝ նկարագրելու Աստծո և մարդու միջև հանդիպումը՝ հույս ունենալով, որ այն իրականում թույլ կտա գտնել ու մուտք գործել «նոր ճանապարհներ»՝ Արարչի ուղերձը ժամանակակից մարդուն հասցնելու համար:

Մարդը գիտակցում է, որ Աստծո մասին խոսելն ու հաստատումներ կատարելը, ըստ էության, նաև միջոց է՝ հաստատելու սեփական գոյությունը: Գիտենք, որ մերօրյա քրիստոնյաների համար շարունակում է «առեղծվածային» մնալ Աստծո՝ «գերբնական» և «անհասանելի» էակ լինելը, քանի որ Նրա ու մարդու միջև կա մի անսահման «անդունդ». մարդկային հոգեղեն բնությունը հնարավորություն է տալիս տեսնելու միայն «արարչությունը»: Արարիչը շարունակում է մնալ անտեսանելի, միշտ վեր՝ մարդկային մարմնական տեսողության սահմանից դուրս: Հետևաբար, սույն հոդվածի նպատակն է Կ. Ռանների հայեցակարգն

Աստծոն Հաղորդակցման իրողութեան վերաբերյալ՝ որպես մարդկութեանը մշտապես տրվող «ընծա» ներկայացնելը:

2. Ինչ է նշանակում Աստծոն «հաղորդակցությունը». Ի սկզբանե Կ. Ռանները Հստակ փորձում է բացատրել, թե ինչ նկատի ունի Աստծոն «Հաղորդակցություն» ասելով. «Երբ խոսում ենք Աստծոն հետ կապի մասին, չենք կարող անմիջապես ընկալել այս բառը, թե Աստծոն որևէ հայրնությանը ինչոր բան է ասում Իր իսկ մասին: «Աստծոն հաղորդակցում» եզրը նշանակում է, որ Աստծոն, իրոք, ցանկանում է հասարակել Իր առավել վավերական իրականությունն ու ներկայությունը մարդու մեջ: Այլ խոսքով՝ այս եզրը նշանակում է Աստծոն գոյարանական հաղորդակցություն մարդուն: Աստծոն հաղորդակցությունը, իբրև անձնական «խորհուրդ» (misterio personal) և իր էությանը բացարձակ ու մարդու համար անդրանցական (տրանսցենդենտալ) էակի հայրնություն, հոգևոր և անձնական հաղորդակցությունն է Նրա հետ»¹:

Մեկնաբանելով Կ. Ռանների այս տեսությունը՝ աստվածաբան Գոլուտափոն Բոլստամանտե Բաենան խոսում է մարդու՝ Աստծոն առջև «բացվելու» կարողության մասին, որը, ըստ էության, մարդու Հիմնարար Հստակություններից է (constitutivo fundamental): «Կ. Ռանների կարծիքով՝ մարդ էակն Աստծոն վերաբերյալ բնագիտական (մետաֆիզիկական) ճանաչողության հնարավորություն և ընդունակություն ունի, հետևաբար՝ այն պետք է արտահայտված լինի որևէ փորձով կամ քայլով, լինի մտավոր, գաղափարական ու աշխարհիկ կամ անդրանցական փորձառությամբ»²: Բաենան այնուհետև Հավելում է, որ ըստ Կ. Ռանների՝ այս «ընդունակությունը», իր կառուցվածքով, մարդու Համար անհրաժեշտ և անօտարելի կարողություն է. «Այն կոչվում է անդրանցական փորձառություն, քանի որ պարկանում է մարդ էակի անօրարելի և անհրաժեշտ կարողությունների համակարգին: Եվ այս նույն բաղադրիչներն են, որ մարդուն, որպես տրանսցենդենտալ փորձառություն ունեցող էակի, հնարավորություն են ընձեռում «ճանաչելու» Աստծուն՝ որպես բացարձակ Գոյի»³:

3. Մարդը որպես Աստծոն հաղորդակցության ստանձին հասցեատեր. Հասկանալի է, որ Կ. Ռանների տեսության Համաձայն՝ Աստծոն Հաղորդակցությունը Հստակ իրականություն է, որտեղ Երկնային Հայրը մարդուն Հայտնվում է որպես բացարձակ «ստեղծված». մարդուն պետք է դիտարկել որպես մտահայող, Հոգևոր ու Ֆիզիկական մի էակի, որը պատրաստ է ընկալել աստվածային այս Հաղորդակցությունը⁴: Կ. Ռանները Հաս-

¹ K. Rahner, Curso fundamental de la fe: introducción al concepto de cristianismo, Barcelona, 1979, p. 147-148.

² G. Baena, El método antropológico trascendental, Theologica Xaveriana 155, 2005, p. 352.

³ Անդ, էջ 352:

⁴ K. Rahner, Mysterium salutis, v. V. II, Madrid, 1977, p. 316-317.

տատում է այդ միտքը. «Աստծո հաղորդակցության էությունն ու իմաստը հասկացվում է որպես Աստծո կողմից հոգևոր այս էակին՝ մարդուն անհասցի արվող շնորհ՝ իբրև Իր մասին ճանաչողության ու սիրո հիմնարար միասնության սկզբունք: Ուստի, գոյարանական հաղորդակցությունը պետք է հասկանալ որպես անձնական և անմիջական հնարավորության պայման՝ առ Աստված ճանաչողություն ու սեր»⁵:

Կարևոր է գնահատել, թե ինչպես է Կ. Ռանները մարդուն ղիտարկում իբրև «Հոգևոր առարկա», որի հիմնարար կարողությունները ճանաչողությունն ու սերն են, որոնք էլ Հաղորդակցության միջոցով մարդուն Հնարավորություն են ընձեռում՝ ուղղորդվելու առ Աստված:

Գերմանացի աստվածաբանը մատնանշում է նաև որպես բանալի ծառայող հիմնարար տարրերը՝ Աստծո Հաղորդակցության «առաջարկը» ըմբռնելու համար: Նախ՝ մարդն իր «սահմանափակ» կարողություններով ի վիճակի է առավել երկյուղածությամբ վերահաստատելու և ընկալելու իր ծագումը «անսահմանափակ» էությունից:

Վերոնշյալը հստակեցնելու համար կրկին ղիտարկենք մարդու էությունն իր իսկ տրանսցենդենտալ փորձառություն լույսի ներքո: Մարդը, որպես սահմանափակ էակ ու ստորագելի գոյ, կանգնած է Աստծո բացարձակ էության առջև՝ ինչպես մի էակ, որը բխում է բացարձակ էությունից⁶:

Ըստ Կ. Ռանների՝ մարդու էությունը, որն ի սկզբանե ի հայտ է գալիս իր անդրանցական փորձառությամբ, բանալի է՝ Աստծո Հաղորդակցության իրական նշանակությունը հասկանալու համար: Նա, այս հաստատումով, մեզ է փոխանցում որոշ սկզբունքներ՝ առավել խորացնելով «Աստծո Հաղորդակցություն» հասկացության վերաբերյալ մեր գիտելիքները. առաջին՝ մարդը սահմանափակ էակ է և հայացքը մշտապես ուղղում է առ Աստված՝ գիտակցելով իր տարբերությունը Նրանից: Երկրորդ՝ Աստված ներկայանում է որպես մարդու գոյաբանական հիմք՝ բացարձակ առեղծվածի կերպով:

Խոսելով առ Աստված մարդու մշտական ուղղորդվածության մասին՝ Կ. Ռանները նկատում է. «Մենք մշտապես հայացքներս ուղղում ենք առ Աստված: Սա յուրօրինակ փորձառություն է, որ արվում է մեզ մշտապես, և այն չի կարելի շփոթել առարկայական արտացոլման հետ, թեև այն անհրաժեշտ է դիտարկել մարդու փրանսցենդենտալ ուղղորդվածության մեջ»⁷:

⁵ K. Rahner, Curso fundamental de la fe, p. 154.

⁶ Անդ, էջ 150:

⁷ Անդ, էջ 75:

Մարդու ուղղորդվածությունն առ Աստված հատկանշական է, քանի որ արարվածը նախնական փորձառությունը մշտապես դրսևորում է իր «հետաքրքրությունը» դեպի բացարձակ «Գոյը»⁸: Այս իմաստով կարելի է ասել, որ Կ. Ռանները նկարագրում է մարդու տրանսցենդենտալ փորձառությունն իբրև առ Աստված մի «իրական և նախօրինակ ուղղորդվածություն»։ պետք է նաև նշել, որ մարդը կարող է «թաքնվել» այս իրականությունից և «Հնազանդվել» կամ «մերժել» Աստծո այս «կանչին»⁹: Ի մտի ունենալով վերոնշյալը՝ հասկանալի է, որ միայն Աստծո և մարդու անհատական «հանդիպումով» է անհատն առերեսվում այս իրականություն հետ, որը կարող է փոխակերպել նրան¹⁰:

Կ. Ռաններն այս առնչությամբ նշում է. «Մարդն իր նախնական փորձառությամբ, կարելի է ասել հոգի է, քանզի մշտապես իր հայացքն ուղղում է դեպի հավերժական և հիմնարար իրականությունը, որ է Աստված: Սա նշանակում է նաև վերադարձ դեպի սեփական անձը, դեպի բացարձակ և ամբողջական իրականություն, որի հիմքում շարունակում է մնալ բացարձակ «ստեղծվածը»¹¹:

Անդրադառնալով վերոնշյալ մեջբերմանը՝ կարող ենք ասել, որ այն վերաբերում է նաև մարդ էակի հոգևոր ու Ֆիզիկական միասնությանը, որից և բխում է նրա հիմնարար ուղղորդվածությունը դեպի Կատարյալը: Ուստի, այս իրողությունը կարելի է գնահատել նախևառաջ Աստծո կողմից մարդուն մեկնված «օգնության ձեռքի» բացարձակ իրականություն լույսի ներքո¹²:

Կ. Ռանների համար սա, թերևս, կարևոր մեկնակետ է՝ սահմանելու մարդու՝ որպես առարկայական անձի (materia) իրողությունը: Ըստ գերմանացի աստվածաբանի՝ այս բացատրության անհրաժեշտությունը պայմանավորված է նրանով, որ ընկալվի նաև Հայտնության կարևորությունը քրիստոնեական մեր կյանքում, քանզի մարդու և Աստծո միջև առկա է անձնական ու հարաճուն հարաբերություն՝ ի խնդիր անձնական փրկության և Աստծո առջև կրած պատասխանատվության¹³:

Կ. Ռանները շեշտում է, որ այս համատեքստում ի հայտ է գալիս մարդու՝ որպես անձի և «առարկայի» աներկբա կարևորությունը: Մարդը, իր հեթին, հնարավորություն է ստանում անմիջական և «մերձա-

⁸ Անդ, էջ 74:

⁹ Անդ, էջ 76:

¹⁰ Stiu K. Rahner, Escritos de Teología, v. I, Madrid, 1961, էջ 354-355:

¹¹ K. Rahner, Curso fundamental de la fe, p. 221.

¹² Stiu K. Rahner, Oyente de la palabra. Fundamentos para una filosofía de la religión, 2 ed. Re-fundada por J. B. Metz, 1967, էջ 20. K. Rahner, Escritos de Teología, v. V, Madrid, 1964, էջ 15:

¹³ Stiu K. Rahner, Curso fundamental de la fe, էջ 44:

վոր» Հաղորդակցութեան մեջ լինել Աստծո հետ: Ըստ աստվածաբանի՝ այս կարգավիճակը մարդուն ընկալելի կլինի, երբ նա մտահայտեամբ թափանցի իր իսկ «խորքը», որտեղ, իհարկե, պետք է հանդիպի աստվածային ներկայութեան ապացույցի¹⁴:

Մարդուն (որպես հոգևոր ու ֆիզիկական էակի) հասկանալու համար անհրաժեշտ մեկ այլ ոլորտ է նրա ազատութունը, քանի որ վերջինս թույլ է տալիս շատ հարցերի պատասխաններ գտնել¹⁵: Դա է պատճառը, որ Կ. Ռանները հայտարարում է, թե ով «տիրապետում» է այդ ազատութեանը, մոտ է գտնվում «բացարձակ առեղծվածին»՝ Աստծուն: Կ. Ռանները, «ազատութուն» ասելով, հասկանում է նաև մարդու ամբողջական ու համապարփակ իրականութունը, որն ընդգրկում է նրա ողջ էությունը. «Ազատության նպարակը մարդն է՝ օժտված փորձառությամբ, ժամանակի ու տարածության առջև «խոնարհվելու» ունակությամբ. «ազատություն» նշանակում է ոչ թե իշխանության կիրառում՝ այս կամ այն բանն անելու համար, այլ նախնատուս սեփական անձի և արարքների մրահայում»¹⁶:

Կ. Ռաններն ընդգծում է նաև, որ ազատութունը մարդու հիմնարար գործառույթներից է, որը հնարավորութուն է ընձեռում որոշելու և մտահայտելու՝ միաժամանակ լինելով տարածութեան ու ժամանակի շրջագծում, որտեղ էլ ստեղծվում է իրավիճակ զարգանալու և ինքազրուսեորվելու համար¹⁷:

Ինչն¹⁸ է Կ. Ռաններն այդքան կարևորում մարդու ազատութունը... Ըստ էություն, իրականում ազատութունն է արձագանքում «Աստծո Հաղորդակցութեան» փորձին՝ ընդունելով կամ մերժելով այդ «բացառիկ առաջարկը»¹⁸: Ահա այստեղ է, որ առավելաբար դրսևորվում է ազատության՝ Աստծո կողմից մարդուն տրված բարձրագույն «կարողութեան» պարզև, երբ մարդն ի գործ է գործելու անկաշկանդ և առանց արտաքին ճնշման¹⁹: Ըստ Կ. Ռանների՝ միայն նա, ով ընդունում է իր արարչական իրականութունը, կարող է կոչվել ճշմարիտ քրիստոնյա, քանի որ այս իրականութեամբ միայն կարող է հասկանալ և ընդունել Աստծուն իր կյանքից ներս: Այսինքն՝ մարդը պետք է ընկալվի որպես սահմանափակ էակ, որը հրավիրված է մասնակցելու աստվածային անսահմանութեանը:

¹⁴ Անդ, էջ 48, 49:

¹⁵ Տևո K. Rahner, Oyente de la palabra, էջ 109-114:

¹⁶ K. Rahner, Curso fundamental de la fe, p. 58-59.

¹⁷ Անդ, էջ 58:

¹⁸ K. Rahner, Escritos de Teología, v. III, Madrid, 1961, p. 169-170.

¹⁹ Տևո K. Rahner, Escritos de Teología, v. II, Madrid, 1963, էջ 257:

Եվ այս հարաշարժման կիրարկմամբ և իր անդրանցական փորձի շնորհիվ է մարդն սկսում պատրաստվել Աստծո հետ հանդիպմանը²⁰:

4. Աստծո հաղորդակցությունն իբրև շնորհ. Կ. Ռանների աստվածաբանական սահմանումներում «շնորհի» կարևորությունն աներկբա է, երբ հատկապես խոսվում է «Աստծո հաղորդակցություն» մասին: Նա ասում է. «Աստծո շնորհն իրականում արդեն ընծայված է մարդուն՝ իբրև հասարակած ու փրանսֆորմարիվ իրականություն: Եվ այդ շնորհը, լինելով հիմնարար ու ոչ ժամանակավոր իրողություն, ոչ թե պարզապես միջոց է փրկության համար, այլ՝ ինքնին փրկության երաշխիք, քանզի այսպես է, որ հայտնվում է Աստված Իր սիրով ու ներմամբ»²¹:

Մի շարք աստվածաբաններ նշում են, որ Կ. Ռանների տեսության կառուցվածքային հիմքում շնորհի աստվածաբանությունն առանձնահատուկ կարևորություն ունի, քանի որ «շնորհի» գաղափարի մեջ է ի հայտ գալիս Աստծո հաղորդակցության իրողությունը: Այն ոչ թե աստվածային ինչ-որ գործողություն է, որով Աստված հայտնում է ինքն իրեն, այլ՝ մշտական և մարդու կյանքում անխուսափելի իրադարձություն: Ֆ. Շիկենդանտը, վկայակոչելով Կ. Ռաններին, նշում է, որ Աստված հաղորդակցվում է իր իսկ արարչությունը, գրկում նրան իր անսահման սիրով՝ վկայելով շնորհի իրականության մասին²²:

Կ. Ռանների տեսության համաձայն՝ «Աստծո հաղորդակցությունը» նախևառաջ Նրա «էության» իրական նվիրաբերումն է: Այն չի ենթադրում միայն Աստծո մասին «խոսք»՝ իբրև լոկ աուարկայական հաղորդակցություն, այլ՝ Արարչի ամբողջական և անմնացորդ նվիրաբերում իր իսկ արարչությանը, այս պարագայում՝ մարդկությանը»²³:

Եզրակացություն. Կարող ենք ասել, որ, ըստ Կ. Ռանների, «Աստծո հաղորդակցությունը» աստվածային մի «պարզե» է, որը մշտապես ու ձրիաբար ընծայաբերվում է մարդկությանը:

Երկնային Հայրը անսահման սիրով ինքն իրեն հայտնում է արարչությունը, ներկայանում Իր անմիջական հաղորդակցությամբ՝ միաժամանակ ակնկալելով մարդու կողմից դրական կամ բացասական որևէ արձագանք: Հետևաբար, Աստված ցանկանում է մարդուն հայտնել իր առավել վավերական իրականությունը:

²⁰ Sñu K. Rahner, Oyente de la palabra, էջ 112. K. Rahner, Curso fundamental de la fe, էջ 156:

²¹ K. Rahner, Escritos de Teología, v. V, p. 116.

²² Sñu C. Schickendantz, K. Rahner una fuente de inspiración, documento de trabajo, 001-003, Córdoba, 2003, էջ 15. F. Berríos, Von Balthasar y Rahner: Vigencia de una interlocución teológica, Teología y vida, v. L, Santiago-Chile, 2009, էջ 290-291:

²³ Ասդ, էջ 17-18:

Եզրափակելով՝ նշենք, որ, ըստ Կ. Ռանների, մարդկությունը, գտնվելով Աստծո հաղորդակցության անխամրելի լույսի ներքո, մշտապես իր հայացքն ուղղում է դեպի Արարիչը: Որպես հոգևոր էակ՝ մարդը պատրաստ է ընդունելու բարձրագույն Առեղծվածի բացառիկ հաղորդագրությունը, որը կարող է շարժիչ ուժ դառնալ՝ առ Աստված հայելու և Նրա հետ հնարավոր հանդիպմանը ձգտելու համար:

РЕЗЮМЕ

Материал данной статьи рассматривает теологическое определение “общения” человека (или человечества) с Богом, данное одним из самых известных католических теологов XX века Карлом Ранером (1904-1984), немцем по национальности. Делается попытка рассмотреть описание “германским иезуитом”, как его называли в богословских кругах, общения с Богом, его предпосылки и последствия. С другой стороны, показывается цель, наиболее глубоко раскрывающая исключительное благо общения, дар человеку от Бога, что является новым словом в теологии. Вместе с тем очевидно, что это смелый подход для описания встречи человека с Богом в надежде, что он даст возможность обретения “новых путей” для донесения Божьего послания современному человечеству.

SUMMARY

The theme of this article is the theological definition of God’s “communion” with the mankind given by Karl Rahner (1904-1984), one of the pioneers of the Catholic theology of the 20th century of German origin. An attempt is made to cast a glance at the description of God’s communion, at its prerequisites and consequences provided by the “German Jesuite” as it was accepted to call him in theological circles. On the other hand, an aim is shown, which discloses more deeply the unique grace of communion that God gave to the mankind, which is a new input in the sphere of the contemporary theology. However, it is also clear that it is a daring approach to describe the encounter between God and man hoping that it will actually enable to find and step on “new ways” in order to convey God’s message to the contemporary man.

